

Museumsmelding for Kristiansund kommune 2021

*Mellemerfjet
(Foto Kristiansund kommune)*

Kristiansund kommune
I medvind uansett vær

Innhold

BAKGRUNN	4
DEL 1 - MUSEUMSLANDSKAPET I NORGE	4
Nasjonal museumspolitikk – museumsreformen	4
Nasjonale krav til museumsdrift	5
De fire F-ene	5
Konsolidering	6
Utfordringer ved konsolidering	6
Suksessfaktorer ved konsolidering	7
«Museum og samfunn. En utredning om museenes samfunnsroller i lys av museumsreformen.»	8
Museumsreformen	8
Museene har blitt mer like	8
Positive og negative konsekvenser	8
Hva oppfatter museene som sine samfunnsroller?	8
De frivillige	9
DEL 2 - MUSEUMSLANDSKAPET MØRE OG ROMSDAL	9
Det regionale nivået – Møre og Romsdal fylkeskommune	9
Regional delplan for museum 2017-2026 - sammendrag	9
Målsetting for planen	10
Økonomisk konsolidering i museene – status for Stiftelsen Nordmøre Museum	11
DEL 3 - MUSEUMSLANDSKAPET I KRISTIANSUND	15
Det lokale nivået - Kristiansund kommune	15
Presentasjon av museer og samlinger	17
Museum med statlig og regional støtte	17
Samlinger og kulturminner med museumspreget uten statlig og regional støtte	18
Immateriell kulturarv	24
Frivilligheten	26
Kvalvik forts venner	26
Dalen gård venneforening	26
Viken gards venner	26
Slukkens Venner	26
Nordmøre historielag	26
Freiøya historielag	26
Foreningen Sundbåten Rapp	26
Nordmøre museums venner - Kristiansund	26

Mellemværftet fartøyvernforening.....	26
Norsk Skipsfartshistorisk Selskap Nordmøre	26
Venneforeningen RS Christiansund.....	27
Kristiansund brann- og industrihistorisk forening.....	27
Historiske Militære Kjøretøyers Forening avdeling Møre og Romsdal	27
Næringshistorie Nordmøre.....	27
DEL 4 – FREMTIDENS MUSEUMSLANDSKAP	27
Utfordringer.....	27
Samfunnsoppdraget – lokal kulturarv og identitet	27
Formidlingsordning for grunnskolen - Den kulturelle skolesekken	27
Samfunnsendring	28
Museumsutvikling i internasjonalt perspektiv	28
Konsekvenser for museumsstrategier i Kristiansund	28
Kulturminner som opplevelser og reisemål	29
Strategier.....	29
Samfunnsendringer, befolkningsutviklingen og det inkluderende museet	29
Klima og miljø	30
Digital utvikling – nye medier	30
Kilder	32

Bakgrunn

Denne meldingen handler om drift og utvikling av museer i Kristiansund kommune, både de som er underlagt statlig og regional tilskuddsordning og andre aktører. Meldingen er et grunnlag for videre oppfølging av museumsdrift i Kristiansund kommune - på hvilke områder, hvorfor og hvordan dette kan gjøres. Meldingen tar blant annet opp hvilken betydning samfunnsendringer og befolkningsutvikling bør ha på museumsutviklinga i kommunen.

International Council of Museums (ICOM) har gjort denne definisjonen av museum:

“Et museum er en permanent institusjon, ikke basert på profitt, som skal tjene samfunnet og dets utvikling og være åpent for publikum; som samler inn, bevarer/konserverer, forsker i, formidler og stiller ut materielle og immaterielle vitnesbyrd om mennesker og deres omgivelser i studie-, utdannings- og underholdningsøyemed.” (ICOMs statutter, artikkel 3, paragraf 1)

I Kristiansund kommune og på Nordmøre er det Stiftelsen Nordmøre museum som er hovedaktøren innenfor museumsdrift, men det finnes også andre aktører i som ikke har statlig eller fylkeskommunal støtte. Det gis en presentasjon av disse, samt museenes frivillige samarbeidspartnere, som en del av beskrivelsen av «museumslandskapet». Disse fyller ikke nødvendigvis ICOMs museumsdefinisjon, men er likevel viktige aktører i et lokalt perspektiv.

DEL 1 - Museumslandskapet i Norge

Nasjonal museumspolitik – museumsreformen

Den norske museumsmodellen er fundert på arbeidet som gjøres i International Council of Museums. Alle konsoliderte (sammenslåtte) museer i Norge, er medlem i ICOM, og følger det samme regelverket. Det samme gjør museer over hele verden. Retningslinjene fastsetter minstestandarder for museer og museumsmedarbeideres praksis og yrkesfaglige adferd.

I Norge er det St. melding 49 (2008-2009) «Framtidas museum», som best beskriver hvordan museene skal driftes. Noen hovedtrekk derfra, sier:

«Mens museumsreformen har vært preget av strukturendringer, vil det i årene som kommer legges økt vekt på å utvikle museenes innhold og aktivitet. Et overordnet perspektiv er museenes samfunnsrolle. Museene skal være profilerte samfunnsinstitusjoner. Det vil være en hovedmålsetting for det videre arbeidet å stimulere museene til solid faglig innsats i utøvelsen av samfunnsrollen. Institusjonene vil selv måtte ha hovedansvar for å styrke den faglige aktiviteten. De faglige nettverkene og fellestiltak vil være viktige verktøy i denne utviklingen, og ABM-utvikling (arkiv, bibliotek og museum) vil få et tydelig mandat for å medvirke til samordning, nytenking og kompetanseheving. Sentrale områder for tiltak vil være bygnings- og arenautvikling, digitalisering, samlingsutvikling og forskning, samlingsforvaltning, formidling og kommunikasjon samt utvikling av museene som organisasjoner.»

Gjennomgående var museumslandskapet før reformen befolket med små institusjoner med begrensede ressurser både faglig og økonomisk. Dette var i stor grad et selvgrodd museumslandskap

der private og lokale initiativ har stått bak. Samtidig representerer museumsdrift sammensatte og til dels kostbare oppgaver som omfatter både å sikre og bevare samlingene samt drive kunnskapsbasert og dialogorientert formidlingsaktivitet. Dette krever gode lokaler med strenge krav til klimaforhold, brann- og tyveriforsikring, og det er behov for variert spesialkompetanse for å kunne ivareta forsknings- og fordelingsoppgaver. Misforholdet mellom institusjonenes faglige og økonomiske soliditet og kompleksiteten i de museumsfaglige oppgavene var en av årsakene til at Kultur- og kirkedepartementet lanserte en omfattende museumsreform i Stortingsmelding nr. 22 (1999 – 2000) Kjelder til ny kunnskap og oppleving (ABM – meldingen).

Hovedgrepet var en bedre strukturering av et selv bærende, fragmentert museumslandskap ved å slå sammen museer til større, konsoliderte enheter. Reformen har omfattet museer med statlig driftstilskudd fra Kulturdepartementet, ikke museer under andre departementer (universitetsmuseene, etatsmuseer).

Hensikten med museumsreformen var å heve kvaliteten på museumsdriften først og fremst gjennom samorganisering av lokalmuseer på regionalt nivå. De statlige føringene med konsolideringen og nettverk har ikke vært ment som en sentralisering av ansvar og makt, men en tilrettelegging for en nasjonal arbeidsdeling og samordning der man motvirker og reduserer overlapping mellom miljøene og sikrer faglig effektiv utnytting av ressursene.

Stiftelsen Nordmøre museum er konsolidert med alle nordmørskommunene. Stiftelsen eier anleggene i Kristiansund. De andre avdelingene på Nordmøre er eid lokalt, men drives av Nordmøre museum.

Nasjonale krav til museumsdrift

Museenes samfunnsrolle eller samfunnsoppdrag ligger i å utvikle og formidle kunnskap om menneskers forståelse av, og samhandling med, sine omgivelser. I dette ligger stor faglig frihet og samtidig utfordringer for museene i å definere hva som er relevant og viktig i et samfunnsperspektiv. Dette er et faglig kjernespmåål som museene løpende må vurdere og konkretisere. Museene skal ha en faglig fri stilling som gir handlingsrom for å stille kritiske spørsmål vedrørende både fortid og nåtid. Dette forutsetter armlengdes avstand til offentlige myndigheter.

Som konsolidert museum mottar Stiftelsen Nordmøre Museum (SNM) statstilskudd fra den statlige tilskuddsordningen for museum. Tilskuddsordningen har til hensikt å sette de konsoliderte museene i faglig, økonomisk og organisatorisk stand til å bety noe for samfunnet lokalt, regionalt og nasjonalt. Forutsetningen for å delta i denne ordningen er at museet oppfyller visse forventninger til framtidig utvikling ved museene.

Målene for bevilgningene til museumssektoren fra Kulturdepartementet, er å bidra til utvikling av museene på områdene fornying, formidling, forvaltning og forskning.

De fire F-ene

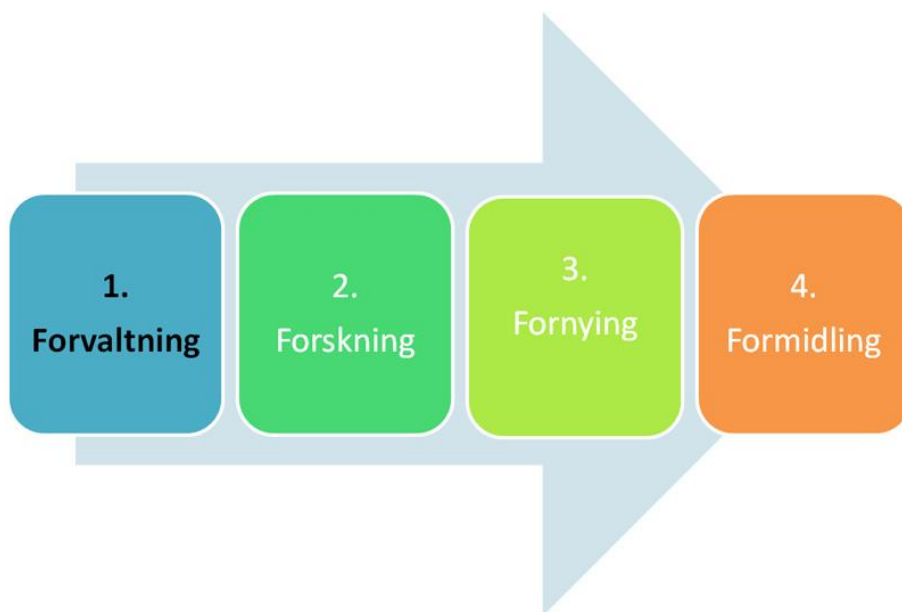
Forvaltning: Museenes samlinger skal sikres og bevares best mulig for ettertiden og gjøres tilgjengelig for publikum og forskning. Viktige delmål vil være gode sikrings- og bevaringsforhold samt prioritering og koordinering av samlingene.

Forskning: Forskning og kunnskapsutvikling ved museene er et nødvendig faglig grunnlag for innsamling, dokumentasjon og formidling. Et delmål vil være økt forskningsarbeid, både i museumsnettverket og mellom museene og forskningsmiljøer i kunnskapssektoren.

Fornyng: Gjennom faglig utvikling, nytenking og profesjonalisering, skal museene være oppdaterte og aktuelle i alle deler av sin virksomhet, være solide institusjoner og ha en aktiv samfunnsrolle. Et delmål vil være å utvikle digital forvaltning og formidling.

Formidling: Museene skal nå publikum med kunnskap og opplevelse og være tilgjengelig for alle. Det innebærer målrettet tilrettelegging for ulike grupper og aktuell formidling som fremmer kritisk refleksjon og skapende innsikt.

Konsolidering

Utfordringer ved konsolidering

Konsolidering er en meget krevende form for omstilling. Det dreier seg om å utvikle og etablere noe nytt med utgangspunkt i allerede eksisterende organisasjoner. Det innebærer at mennesker må gjennom en omstillingsprosess. En slik prosess kan rokke ved etablerte gruppestrukturer og kommunikasjons- og samhandlings-mønstre som det har tatt lang tid å utvikle.

Organisasjonskulturer med ulike trekk skal kanskje forenes og smeltes sammen til en felles kultur. Ansatte kan få nye oppgaver, ledere og kolleger osv. For de ansatte kan det derfor være knyttet betydelig usikkerhet til slike prosesser. En av hovedutfordringene er å forsøke å redusere denne usikkerheten ved hjelp av kommunikasjon og medvirkning. Erfaring viser at organisasjoner som inngår i slike prosesser, ofte ikke er godt nok forberedt på å håndtere personalmessige utfordringer.

Konsolidering bygger på ideen om at vi kan hente mer ut av bestående organisasjoner gjennom samordning, samarbeid og utvikling. Slike prosesser vil derfor ha et sterkt element av endring i seg. Det stilles store krav til endringsledelse, som dermed blir en av de viktigste suksessfaktorene i prosessen.

En konsolidering av et visst omfang vil ha mange elementer av organisasjonsbygging i seg og kan omfatte alt fra strukturer og verktøy til kultur og verdier.

Konsolideringsprosessen kan defineres som perioden fra vedtak foreligger til de tidligere enhetene opphører å eksistere. Det kan imidlertid være store utfordringer både forut for vedtaket og etter etableringen av den nye enheten. Som regel vil integrasjonsprosessen fortsette etter etableringen av den nye enheten. Det kan for eksempel ta flere år å utvikle en felles organisasjonskultur.

Suksessfaktorer ved konsolidering

ABM-utvikling ga i 2005 ut temaheftet «[Konsolidering av museer](#)» som gir råd og støtte til museer som gjennomfører konsolideringer og andre former for endrings- og omstillingsprosesser. Innholdet er fremdeles høyst relevant og derfor gjengitt som en kort oppsummering her.

En undersøkelse som Statskonsult gjennomførte i 2000/2001 av sammenslåinger i statsforvaltningen, viste at de statsetatene som var mest fornøyde med resultatet, hadde en grundig forberedelse fra overordnet etat, gode begrunnelser for sammenslåingen, en systematisk og godt planlagt prosess med gode rammebetingelser og involvering av de ansatte, samt forståelse for virksomhetens oppgaver. Det virket også positivt inn at man unngikk å flytte virksomheten.

Disse suksessfaktorene blir løftet fram:

- Inspirerende visjon og realistiske og klare mål.
 - Av helt grunnleggende betydning for et godt resultat er å skape klarhet i hva det er man vil oppnå med konsolideringen.
 - Det er imidlertid viktig ikke å trekke forventningene for langt. Mål og forventninger må være tilpasset de ressursene (midler, kompetanse osv.) som står til disposisjon.
- Tydelig og god ledelse gjennom hele prosessen.
 - I krevende og sammensatte omstillingsprosesser er tydelig og god ledelse en forutsetning for å lykkes.
 - Særlig viktig er det å få et godt grep om de første fasene, og å få på plass mekanismer og arenaer som gjør det mulig å drive systematisk oppfølging og håndtere utforutsette problemer og situasjoner.
- Medvirkning og ivaretagelse av de ansatte i prosessen.
 - I en konsolideringsprosess stilles det store krav til personalledelse. Det som gjelder i en stabil driftssituasjon, er ikke tilstrekkelig i en slik prosess.
 - Samtidig vil en prosess av et visst omfang neppe kunne gjennomføres uten at det oppstår problemer og utfordringer på det menneskelige planet.
 - I Statskonsults temahefte om endringsledelse slås fast at «en vellykket endring krever at ledere har konsentrert oppmerksomhet om detaljer». I forhold til personalet må det forstås dit hen at ledere både må ha fokus på forhold som betyr mye for de ansatte, og ta vare på den enkelte medarbeider i prosessen.
- God informasjon og kommunikasjon.
 - Kravet til informasjon og kommunikasjon er stort i slike prosesser og undervurderes ofte.
 - Omfanget av og innholdet i informasjonen må springe ut av målet for konsolideringen og hva det er som skal endres.
- God personalledelse og informasjon/kommunikasjon kan forhindre tap av nøkkel-personell og kjernekompetanse i prosessen.

«Museum og samfunn. En utredning om museenes samfunnsroller i lys av museumsreformen.»

Dette er en utredning utført av Telemarksforskning på oppdrag fra Kulturdepartementet. Som prosjektleder Ole Marius Hylland skriver i forordet, er ambisjonen å gi et nyttig kunnskapsgrunnlag i utviklingen av norsk museumspolitik. Museumsreformen er gjennomført og det er behov for å diskutere noen grunnleggende forutsetninger for museenes rolle og funksjon i samfunnet.

Museumsreformen

«Museumsreformen er en av de største reformene i nyere norsk kulturpolitikk med omfattende endringer for sektoren.» Rapporten fastslår at museenes nye samfunnsrolle, eller sammensetninger av samfunnsroller, er et resultat av museumsreformen og ambisjonene som lå til grunn for den. Prosjektgruppen beskriver museumsreformens mål som det å skape faglig sterke og profesjonelt administrerte museer. Museene skulle komme styrket ut av dette og inngå i et nasjonalt nettverk. Det understrekes at sammenslåingene ikke var målet i seg selv, men et virkemiddel for å oppnå dette.

Museene har blitt mer like

Prosjektgruppen kan bekrefte at museumsreformen har ført til store organisatoriske endringer, med færre og større museer som resultat. Nye rapporteringsrutiner og verktøy for målstyring har profesjonalisert museenes infrastruktur. Det forventes at alle museene følger de museumsfaglige standardene forvaltning, formidling og forskning, samtidig som det forventes et høyt faglig nivå i alle ledd, og museene har derfor blitt mer like. Derimot er mangfoldet stort tematisk, mye også på grunn av museenes utvidede samfunnsrolle.

Dessverre viser rapporten at de samiske museene ikke har fått et tilsvarende løft økonomisk og faglig, selv om de var en del av reformen. *Det har også blitt et skille mellom nasjonal og lokal museumspolitik, der de lokale museene og samlingene som ikke tok del i reformen nå står utenfor det nasjonale nettverket og andelen av kommunal støtte til museer utenfor nettverket har økt.*

Positive og negative konsekvenser

De organisatoriske sidene ved sammenslåingene har gitt store, for noen langvarige, utfordringer. *Interne organisasjonsproblemer sperrer for den faglige merverdien som kunne vært utløst. Ledelse, strategi og forståelse for omstilling og organisasjonsutvikling, oppgis som nøkkelford til suksess.* Likevel understrekes det at det ikke synes å være en bestemt metode eller modell for en vellykket sammenslåing. Det er heller ingen indikasjoner på at de større museene fungerer bedre enn de mindre. Lokal forankring har blitt svakere, og det museumsfaglige nivået sterkere. Det spores også en bedret forskningsstruktur, selv om forskningsvolumet ikke er vesentlig større.

Hva oppfatter museene som sine samfunnsroller?

Som aktive samfunnsinstitusjoner står museene i spenningene mellom oppgaver og ressurser, forventninger og handlingsrom, profesjonalitet og frivillighet, tradisjonelle og nye museumsoppgaver. De aller fleste oppfatter seg som kunnskapsinstitusjoner og forvaltere av kulturarv. Ikke like mange ser seg som viktige turistdestinasjoner og enda færre som aktive deltagere i samfunnsdebatten. Men alle ser på disse oppgavene som relevante og passende. Museene oppfatter de ulike arbeidsoppgavene som viktige, med formidlingsarbeid som det viktigste.

Det viser seg at deltagelse i debatt, forskning, akademisk formidling og innsamling av nye gjenstander er det som anses som minst viktig. Et overraskende funn. En trøst er at det er et høyt ønske om å drive mer digitalt arbeid, forskning og debatt. Kjernebegrepet samfunnsrolle har beholdt

mye av det tradisjonelle innholdet: forvaltning og formidling av kunnskap om fortiden. Samtidig forstås nye oppgaver som kritisk refleksjon, diskusjon, aktiv deltagelse i samfunnet og relevans for den tiden museene er en del av.

De frivillige

Mange av museene mener at inntjening, turisme (og markedsføring av destinasjoner) og til dels vedlikehold av fartøy og bygninger ligger utenfor museenes ansvar. Her trekkes også arbeidet med frivillige frem som et ansvar i grenseland for prioriteringene. Rapporten viser at «frivilligheten som en del av museene er i endring». Den registrerer en ambivalens i holdningen til arbeidet med frivillige. *Frivilligheten er viktig for lokal forankring, men oppleves som ressurskrevende og som en motsetning til profesjonaliteten som forventes av museene.*

Dette er noen av funnene i rapporten og den diskuterer også viktige spørsmål, som for eksempel hvordan museene har blitt påvirket av et museumspolitisk generalitetsprinsipp. Det diskuteres hvordan museumspolitikken er en operasjonalisering av spørsmålet om hva et museum er og skal være. Her møter prosjektgruppen den pågående diskusjonen om en mulig museumslov i Norge, og til slutt settes det opp «[Punkter for en ny museumspolitikk](#)».

(Kilde: Museumsforbundet)

DEL 2 - Museumslandskapet Møre og Romsdal

Det regionale nivået – Møre og Romsdal fylkeskommune

Regional delplan for museum 2017-2026 - sammendrag

Regional delplan for museum 2017-2027 er utarbeidd med heimel i plan- og bygningslova § 8-2, og skal ligge til grunn for fylkeskommunen sitt samarbeid med musea i Møre og Romsdal.

Den nasjonale museumsreforma går langs to aksar. Den eine aksen er å utvikle musea som profesjonelle organisasjonar. Det har ført til omfattande strukturelle endringar. Den andre aksen er å styrke musea som faglege kunnskapssentra og solide organisasjonar, med hovudmål innan områda forvaltning, forskning, formidling og fornying.

Regional delplan for museum 2017-2027 er den andre fylkeskommunale museumsplanen etter at museumsreforma starta i 1999/2000. Mens den første planen hadde søkjelys på organisasjon og etablering av nye konsoliderte museum, har denne planen søkjelys på fagleg utvikling.

Det er identifisert 5 innsatsområde for å fremme fagleg utvikling i musea. Desse er forvaltning, forskning, formidling, frivilligheit og fornying. Fornyng er delt i to – fornyng av fellestenestene og fornyng av organisasjon. Kvar F har sitt kapittel.

Forvaltning av samlingane krev gode forhold og rett kompetanse. Kapitlet løfter utfordringar og forventningar musea står overfor i si samlingsforvaltning. Det er eit behov for å samordne delar av arbeidet med registrering og prioritering av samlingane. På sikt er det ønska at det blir oppretta ein fellesteneste for samlingsforvaltning.

Forskning: Det er ei aukande nasjonal merksemd kring forskning i musea. Det er behov for å styrke musea i fylket si evne til å forske. Det er sett av midlar til etablering av ny fellesteneste for forskning.

Eit utvida samarbeid med universitets- og høgskulesektoren vil kunne fremje ønska utvikling på området.

Formidling er musea sin mest synlege aktivitet mot publikum. Formidlinga skal vere utforskande og stille kritiske samfunns spørsmål, og skal synleggjere musea som samfunnsaktørar. I tillegg til å synleggjerer status, blir også nye tema til formidling identifisert.

Frivilligheit: Frivillige er ein viktig ressurs for musea. Samtidig er frivilligheita i endring, noko som kan skape utfordringar for musea på sikt. Musea har eit samfunnsoppdrag, og arbeid med ulike grupper frivillige er viktig. Kapitlet løfter fram frivillige lag og organisasjonar og bibliotek som moglege samarbeidspartar. Det blir lagt til grunn at musea utarbeider ein strategi for frivillig arbeid i musea, samt dokumentere gode eksempel på samarbeid mellom musea og frivillige.

Fornyng av fellestenestene: Musea har i dag tilgang på tre fylkesdekkande fellestenester, inndelt etter fagområda konservering, formidling og bygnings- og fartøyvern. Desse blir vidareført, men med eit tydeligare oppdrag. I tillegg vert det i planperioden lagt til tre nye fellestenester: forskning, samlingsforvaltning og folkemusikkarkivet.

Fornyng i organisasjon: Kapitlet skisserer nokre utfordringar i dagens konsoliderte museum, mellom anna er organisasjonsform, drift og økonomi omtalt. Det er viktig å sjå nærare på korleis musea blir organisert for å nå målsettinga om fagleg styrking. Planen legg opp til tettare samarbeid og samhandling mellom musea. Planen tek ikkje opp ideen om eitt fylkesmuseum. Vilåra for å etablere eit slagkraftig fylkesmuseum er ikkje til stades per i dag.

Målsetting for planen

Planen skal gjennom utarbeiding og iverksetting:

- Medverke til å utvikle administrativt sterkare organisasjonar, med ei berekraftig drift som gir musea rom til å styrke si faglege verksemd
- Medverke til styrka lokal forankring med tydelig rolleavklaring mellom aktørane i museumsfeltet.
- Medverke til å klargjere kva ansvar og rolle Møre og Romsdal fylkeskommune har overfor musea i fylket, og gje signal om satsingsområde og prioriteringar i planperioden

Planen legg til grunn at fylkeskommunen sitt ansvar for musea omfattar:

- Stiftelsen Nordmøre museum
- Stiftelsen Romsdalsmuseet
- Stiftinga Musea på Sunnmøre

Hovudmål

<p>Forvaltning: Musea sine samlingar er relevante for museet si verksemd og fylket si samla historie, og er sikra på best mogleg måte. Musea og Møre og Romsdal fylkeskommune (som kulturminnemynde) samarbeider om bygnings- og fartøyvern til det beste for kulturminnevernet i Møre og Romsdal.</p>	<p><i>Musea og deira samlingar har utvikla seg frå å vere om noko, til å vere for nokon. (Stephen Weil).</i></p>
<p>Forskning: Musea er sterke, forskingsorienterte og innovative institusjonar.</p>	<p><i>Forskning blir i denne planen definert som forskning i akademisk forstand. Definisjonen krev at arbeidet blir gjennomført etter vitenskaplege kriterier for metodikk og teori, og blir publisert i relevante tidsskrift etter fagfellevurdering.</i></p>
<p>Formidling: Musea i Møre og Romsdal speglar samfunnet dei er del av, og tilbyr formidling som skaper opplevingar, fremmer kunnskap og gir grunnlag for kritisk refleksjon om for-, no og framtid.</p>	<p><i>Museene skal nå publikum med kunnskap og opplevelse og være tilgjengelig for alle. Det innebærer målrettet tilrettelegging for ulike grupper og aktuell formidling som fremmer kritisk refleksjon og skapende selvinnsikt. St.meld. nr 49 (2008–2009): 155.</i></p>
<p>Frivillighet: Dei frivillige er ein ressurs som arbeider for og på lag med musea.</p>	<p><i>«Dersom en ser på frivillighet fra de frivilliges ståsted, handler det om en meningsfylt hverdag, få et større nettverk og flere venner og ikke minst føle at en er til nytte. [...] Totalt vil virkningen være en bedre fysisk og mental helse for de frivillige. Et endret syn på frivillighet vil dermed kunne føre til at museene bedre oppfyller sin samfunnsrolle og blir relevante for langt flere. Frivillighet er ikke bare til for museenes beste, men også viktig for de frivillige – en vinn-vinn-situasjon, med andre ord.» Garberg 2014, side 9.</i></p>
<p>Fornyning av fellestenestene: Fellestenestene medverkar til at dei konsoliderte musea er einingar med eit sterkt fagleg og tematisk samarbeid.</p>	<p><i>Gjennom fagleg fornying, nytenking og profesjonalisering, skal musea vere oppdaterte og aktuelle i alle delar av si verksemd. Det er vidare forventa av musea at dei skal vere solide institusjonar og ha ei aktiv samfunnsrolle. St.meld. nr. 49 (2008-2009), s. 158.</i></p>
<p>Fornyning i organisasjonen: Dei konsoliderte musea er einingar med ei samla fagleg og økonomisk plattform, og er sterkt til stades i nasjonale og internasjonale museumsnettverk.</p>	<p><i>“It is not the strongest of the species that survive, nor the most intelligent, but the one most responsive to change” Charles R Darwin (1809-1882).</i></p>

Økonomisk konsolidering i museene – status for Stiftelsen Nordmøre Museum

Museumsreformen ble iverksatt i 2000, og skulle «bedre struktureringen av et selvberende, fragmentert museumslandskap ved å slå sammen museer til større, konsoliderte enheter». I regional delplan museum satte fylkeskommunen en tidsramme på at museene skulle være konsolidert innen utgangen av 2019. Denne milepælen er utsatt til 2022 og senest 2023.

Kulturavdelingen i fylkeskommunen har gjennomgått status for regionmuseene i fylket i 2020. Der konkluderer de med at musea på Sunnmøre og Stiftelsen Nordmøre museum er delvis konsolidert. Dette begrunnes i vurderingen av organisasjonsstrukturen (eierskapsstruktur og avtaleverk), organisasjonskart, organisasjonsform og lokal forankring. Romsdalsmuseet vurderes som konsolidert, med utgangspunkt i de samme variablene. I kulturavdelingens vurdering er det ikke tatt stilling til om museene har en samlet, felles økonomiforvaltning.

Det er derfor gitt en bestilling til Møre og Romsdal Revisjon SA om å undersøke i hvilken grad konsolideringen av museene er gjennomført på økonomiområdet. Funnene er framlagt en rapport i februar 2021.

Stiftelsen Nordmøre museum (SNM) gjennomførte en fusjon med Stiftelsen Geitbåtmuseet i 2020. Dette var det største enkeltmuseet på Nordmøre. Fusjonen er et viktig steg i prosessen med å bli konsolidert og fremstå som én økonomisk enhet. Likevel er det et stykke igjen til Stiftelsen Nordmøre museum fremstår som ferdig konsolidert.

SNM har samarbeidsavtaler med alle kommunene som sokner til museet. Flesteparten av de som arbeider med de ulike museene er ansatt i stiftelsen, og har lokale kontor i de kommunene hvor museene befinner seg. I ett tilfelle har den som arbeider med museet ansettelsesforhold direkte i kommunen.

Direktøren ved museet sier at status vedrørende konsolidering ble godt presentert i sak KNF-100/20 i fylkeskommunen:

"Stiftelsen Nordmøre museum er eit konsolidert museum, kor m.a. fleire stiftingar vart samla under ei stifting. Dei gamle stiftingane vart ikkje løyst opp ved stifting av SNM. [...] majoriteten av samlingane i dei lokale avdelingane er eigd av andre enn SNM. Museet eig berre samlinga og verksemda i avdeling Heim, i tillegg til 6 av 9 anlegg i avdeling Kristiansund. Dette har gitt SNM ein organisasjonsstruktur med distribuert eigarskap og dermed fleire eigarstyre/brukarstyre og eit driftsstyre."

Og:

"Stiftelsen Nordmøre museum har driftsavtaler med lokale eigarar, som både er stiftingar, museumslag og kommunar. Avtalane er dermed anten to- eller trepartavtalar, mellom vertskommune, anleggseigar og SNM. Driftsavtalane har som mål å sikre eit langsiktig samarbeid mellom partane, der føremålet er å fullføre museumsreforma og sikre gjennomføring av samfunnsoppdraget til regionmuseet. Avtalane viser til at partane skal framstå som ein samla organisasjon med felles logo og utøve rapportering slik offentlege myndigheiter ber om. Avtalane fastsett samtidig heilt spesifikt omfanget på driftstilskot, personalressursar ved den enkelte avdeling og forventingar til tilsette. Det går vidare fram at inntektsgivande inntekt i regi av t.d. frivillige ved lokalavdelinga, skal gå til dei frivillige og ikkje til hovudstiftinga. Avtalane regulerer også drift og vedlikehald av anlegg; eigar av anlegg kan søke SNM om tilskot til vedlikehald av museumsanlegg, men drift og vedlikehald av samlingar og anlegg elles er eigar sitt ansvar.

Vedtektene [...] til SNM er ein annan viktig del av avtaleverket i museet. Våren 2020 vart vedtektene til Stiftelsen Nordmøre museum endra, som følgje av fusjonen mellom stiftingane Geitbåtmuseet og Nordmøre museum. I SNM er det framleis to ytterlegare stiftingar, Smøla Museum og Norsk Myrmuseum. Desse høyrer begge til under avdeling Smøla. Vi har ikkje gått igjennom vedtektene til dei to stiftingane, men ut i frå Brønnøysundregistra er det ingen av dei to som har endra vedtektene sine som følgje av denne fusjonen. Det kan i praksis bety at dei ulike stiftingane arbeider etter ulike formål. Vi har ikkje hatt tid til å sjekke ut kva kommunar, museums slag og andre eigarar har gjort som følgje av den omtalte fusjonen. Vedtektene til SNM regulerer korleis avhending av samlinga skal skje, samt kva som skjer ved oppløysing av SNM."

Nordmøre museum > Strand og Woldhuset og -brygga

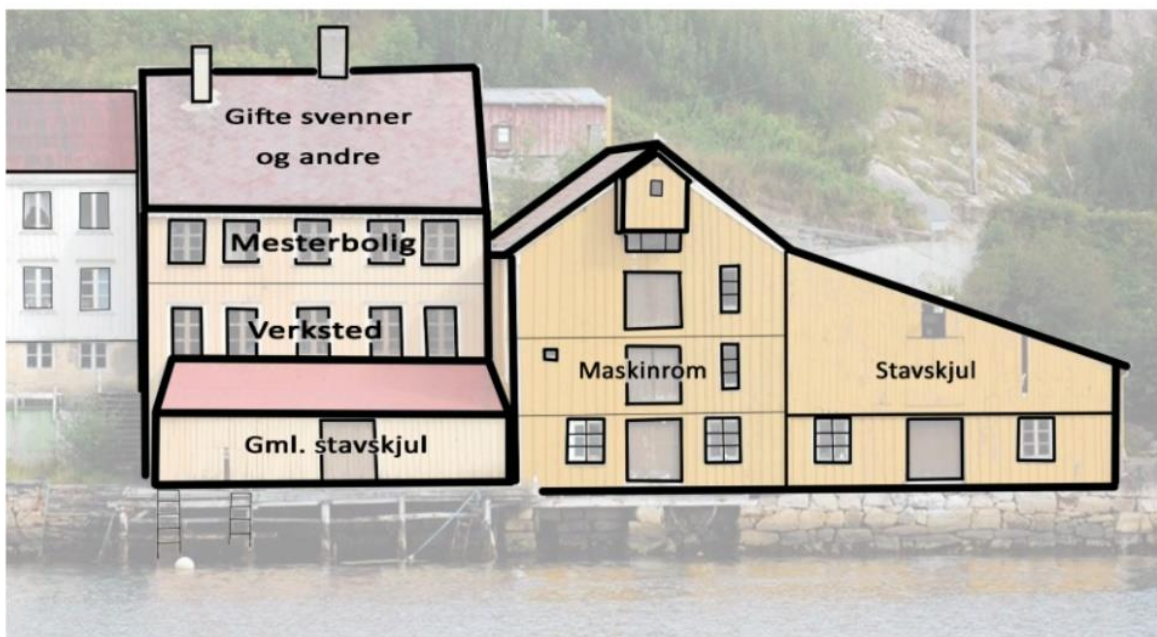
Vis på kart

Strand og Woldhuset og -brygga

Woldbollen/verkstedbygningen er blitt til over en periode på 40 år. Bygningen begynte som et mindre bygg, kombinasjon av verksted og naust. Dette ble senere påbygd, utvidet og ombygd til det fylte hele rommet mellom brygga og Strandhuset. Bygget er utført med stor variasjon i materialbruk, teknikker og sammenføyninger. Bolig/verksted-bygningen fikk sitt nåværende utseende omkring 1885.

Strand og Woldhuset og -brygga
Tegning viser funksjonsområdene i bygningskomplekset

Foto: kulturpunktet.no

Stiftelsen Nordmøre museum sier at de opplever at de har et godt samarbeid med de ulike kommunene. De oppgir at det likevel kan være krevende å prioritere ulike prosjekter når eierskapet ligger i den enkelte kommune eller vennelag. Det kan være vanskelig å ha helhetlige planer når de ulike eierstyrene gjør egne vedtak. Det kan også tenkes at de lokale eierstyrene gjør vedtak som ikke er i tråd med regionmuseets overordnede planer, selv om man ikke har opplevd dette som problemstilling hittil. Nordmøre museum viser også til at det ville vært krevende for museet å overta eierskapet til samlingene og eiendommene. Flere av regionsmuseene peker på at eiendomsmassen har et betydelig vedlikeholdsetterslep og at de i dag ikke har midler til å dekke dette etterslepet.

Gjennom samarbeidsavtalene med kommunene har stiftelsen forpliktet seg til å bidra med kr 160.000 i året for vedlikehold/bygningsvern av eiendommer som de øvrige museene eier. Støtten gis etter søknad og lokale eier må bidra med stor egeninnsats for å utløse støtten.

Mange av de ansatte i stiftelsen har kontor i de ulike kommuner. Disse samarbeider tett med de lokale eierstyrer. I et av tilfellene er den lokale avdelingslederen av stiftelse ansatt direkte av kommunen, og dette skaper uklare rapporterings- og beslutningslinjer mot det som blir vedtatt sentralt i stiftelsen. Samarbeidsavtalene bidrar likevel til at problemstillinger som kunne vært aktualisert likevel ikke anses som problematiske i hverdagen.

Måten samarbeidet er organisert på gjør det likevel krevende å få et helhetlig inntrykk av museumsaktiviteten på Nordmøre. Et eksempel er gjennomføring av lokale arrangementer. Ofte vil planleggingen bli utført av regionsmuseets avdelingsleder for det lokale museet. Det er regionmuseet som dekker kostnader knyttet til den ansattes innsats. Eventuelle inntekter som kommer fra arrangementet, vil tilfalle det lokale museet.

Regionsmuseet skriver i e-post til oss (Møre og Romsdal Revisjon SA) at avdelingslederne er sekretær for eierstyret, dette følger av driftsavtalene. I driftsavtalen står det videre at «avtalen regulerer forholdet mellom kommune/eierstyre som anleggseier med samlinger og bygninger og SNM. Avtalen omfatter samarbeid om museumsdrift i samsvar med SNMs vedtekter og vedtatt strategi, og tilhørende økonomiske mellomværender.» De skriver videre at Stiftelsen Nordmøre museum, ved avdelingsledere lokalt og også administrasjonen sentralt, har innsynsmulighet. Inntekter opparbeidet lokalt skal brukes i henhold til Stiftelsen Nordmøre museum sitt formål. Museet skriver i e-post at hvis de skulle tenke seg en tilnærming i påvente av endelig konsolidering, så kan det være at Stiftelsen Nordmøre museum kan føre regnskap for lokale museums lag. Dette kan ifølge museet gi en god innsikt i og god mulighet for samkjøring av regnskapene.

Et annet eksempel er søknader om gaveforsterkningsmidler for lokalmuseene. Det er avdelingslederen som er ansatt i regionmuseet som står for søknadsprosessen og midlene går direkte til lokalmuseet. Ansatte i regionmuseet bidrar til inntektsstrømmer som ikke inngår i regionmuseet, eller som ledelsen i regionmuseet kan ta med i de helhetlige planene for utvikling av regionen.

Flere detaljer kan leses her: [Undersøkelse økonomisk konsolidering regionsmuseum i Møre og Romsdal 24.02.2021](#)

DEL 3 - Museumslandskapet i Kristiansund

Det lokale nivået - Kristiansund kommune

Kristiansund kommune har et samfunnsansvar for å ivareta nasjonal og lokal kulturarv. Kommunens rolle på museumsfeltet er som samfunnsplanlegger, som tilrettelegger på plan og byutviklingsområdet, samt som vertskommune og økonomisk bidragsyter. Kommunen har ikke ansvar for å drive museer, men for å sikre bygningsmessig bevaring av kommunens bygg, og ha en kulturminnevernplan.

[Kommuneplanens samfunnsdel](#) sier mye om hvordan kommunen skal arbeide de neste årene. Her blir det for eksempel pekt på at kommunen skal bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse:

- Vi skal utvikle sterke og bærekraftige samfunn gjennom gode oppvekst- og levekår, helsefremmende adferd, godt fysisk og sosialt miljø.
- Arbeidet med by- og sentrumsutvikling må prioriteres. Dette krever bevissthet i lokalisering av handel, service og kulturtilbud og gode offentlige møteplasser for aktivitet og opphold.
- Det må være en målsetting at alle i Kristiansund kan bli inkludert i idrett- og fritidstilbud, og ha lik rett til å oppleve kunst og kultur. Kultur gir økt livskvalitet for alle generasjoner. Arbeidet med nytt kulturhus vil være en styrke for Kristiansund og omlandet.

Videre pekes det også på frivillige lag og organisasjoner:

- Frivilligheten er generelt viktig i demokratiske prosesser i de ulike interesseområdene. En sterk "frivillighet" er en viktig ressurs i kommunens samfunnsutvikling. Det er en utfordring å legge til rette for delaktighet av frivillige lag og organisasjoner. Mange innbyggere og organisasjoner vil gjerne bidra med å utvikle kommunen og sine lokalmiljø. Kommunen må derfor videreutvikle gode fora for innbyggerinvolvering.

Under de «fire byene» i planen finner vi viktige mål og strategier som er relevante for utviklingen av museumsområdet:

- DEN VARME BYEN skildrer «...livsutfoldelse for et mangfold av mennesker, som tar vare på hverandre. Våre bygg og byrom tar hensyn til både funksjonelle og estetiske verdier. Vi legger til rette for fellesskap og inkludering som stimulerer til utjevning av forskjeller...»

Hovedmålene går på at vi har lagt til rette for god helse og livskvalitet for alle uansett alder, livslang læring og like muligheter tross ulike forutsetninger. Disse strategiene skal legges til grunn:

- Vi skal mobilisere innbyggerne til å ta vare på seg selv og sine omgivelser, og tilrettelegge for friluftsliv og aktivitet i nærmiljøet.
- Vi skal opprettholde involvering av våre eldre på forskjellige lærings- og opplysningsarena.
- Vi skal i samarbeid med ulike aktører arbeide for å motvirke utenforskap og konsekvenser av sosiale ulikheter, og spesielt ta hensyn til barn og unge.
- Vi skal opprettholde en mangfoldig frivillig sektor som samarbeider med kommunen om å skape gode lokalsamfunn, tjenester og tilbud til befolkningen.

- DEN KLOKE BYEN beskriver: «Vi har kunnskap, ideer og talenter. Vi er søkende etter ny kunnskap og deler den med andre ... Vi tar vare på vår kulturelle identitet og er stolte av hva vi får til.»

Et hovedmål her er at vi har styrket byen som regional motor gjennom handlekraftige og forpliktende partnerskap. Dette søkes oppnådd gjennom disse strategiene:

- Vi skal være et regionsenter med gode offentlige og kommersielle tjenester til omlandet.
 - Vi skal etablere møteplasser der kunnskap deles, tanker utfordres og spørsmål stilles.
 - Vi skal bygge en kulturell infrastruktur som gir økt mulighet for kulturproduksjoner og aktivitet i regionen.
- DEN MODIGE BYEN sier: «... Hos oss skjer det innovasjon og omstilling. Vi har sterke fagmiljøer og et nyskapende næringsliv.»
Her er et av hovedmålene at vi er en foretrukket og innovativ samarbeidspartner, med tilhørende strategier:
 - Vi skal samarbeide tett med forskningsmiljø, andre offentlige myndigheter, kompetansemiljø og lokalt næringsliv for å styrke læringsarenaer og stimulere til entreprenørskap og leverandørutvikling.
 - Vi skal ha en sterk delingskultur og samarbeide med offentlig sektor, kunnskapsmiljøer og næringsliv.
 - DEN SMARTE BYEN tar opp: «... Vår bebyggelse og infrastruktur skal være et viktig ressursgrunnlag for framtidige generasjoner.»
Et av hovedmålene her er at vi har tatt vare på og videreutviklet Kristiansunds bygningsmessige særpreg og identitet. Den tilhørende strategien er:
 - Vi skal ivareta kommunens kulturminner og verneverdige bebyggelse.

Dette finner vi også igjen under kapittelet Overordnet arealstrategi i samme plan:

«Vi skal ta vare på Kristiansunds særpreg og identitet gjennom å ivareta kommunens kulturminner og -miljøer.»

Når Kristiansund kommune som organisasjon skal prioritere å gi tilskudd til museum eller annen kulturhistorisk virksomhet må det være knyttet til et samfunnsansvar, og et opplevd behov innenfor områdene næring, kulturopplevelse eller attraksjon og ivaretaking av kulturminner for ettertiden.

Nasjonale og regionale føringer og planer stiller i dag ganske store forventinger og krav til museumsdrift. Lokalt må vi interessere oss for om disse forventningene og kravene blir oppfylt innenfor museumsdriften i vår egen kommune, og hvordan vi som kommune tilrettelegger for dette.

Presentasjon av museer og samlinger

Museum med statlig og regional støtte

Stiftelsen Nordmøre museum (SNM)

Stiftelsen Nordmøre museum (SNM) er et kulturhistorisk, vitenskapelig museum, konsolidert med utgangspunkt i kulturarv og geografi. Museet har 31 fast ansatte, og ble stiftet i 2003. Som følge av kommunereformen, er en av museets avdelinger nå hjemmehørende i Heim kommune i Trøndelag.

I Kristiansund er det en egen avdeling med avdelingsleder. Bygningene som SNM eier i Kristiansund omfatter:

- Norsk klippfiskmuseum (Milnbrygga)
- Skipsverftet Mellemværftet
- Strandhuset
- Woldhuset og -brygga
- Museets anlegg i Knudtzondalen (magasinet, Almskårstua, stabbur og kvern).

SNM disponerer og vedlikeholder også:

- Museumskafeen Patrick Volckmar
- Brunsvikens reperbane
- Hjelkrembrygga.

Stiftelsen eier 19 500 gjenstander, 235 000 foto og 84 båter. Stiftelsen har i tillegg driftsansvar for følgende museumsavdelinger som yter museumstjenester i disse kommunene:

- Sunndal: Sunndal bygdemuseum
- Surnadal: Surnadal museum
- Smøla: Smøla museum og Norsk myrmuseum
- Tingvoll: Tingvoll museum
- Averøy/Eide: Gamle Kvernes bygdemuseum
- Rindal: Rindal skimuseum
- Aure: Kråksundet sjøbruksmuseum
- Gjemnes: Gjemnes bygdemuseum
- Heim: Stiftelsen Geitbåtmuseet med avd. Husasnotra

Stiftelsen Nordmøre museum skal flytte inn i nytt kulturhus i Kristiansund. Gjennom samlokalisering med opera, kulturskole og bibliotek vil dette gi økt oppmerksomhet og interesse for museets aktiviteter, samt bedre forutsetninger for tverrfaglig samarbeid og måloppnåelse. Samtidig gjenstår det utfordringer knyttet til formidling ved museets Kristiansundavdeling, som i praksis er fordelt på mange forskjellige arenaer uten noen spesifikk samlet felles lokasjon.

Samlinger og kulturminner med museumspreget uten statlig og regional støtte

Kristiansund brannmuseum

Brannmuseet holder til ved Kristiansund brannstasjon og har gjennom årene opparbeidet seg en anseelig samling av gjenstander, inkludert flere brannbiler, med hovedvekt på brannvern. Museet inneholder en samling med gjenstander og utstyr fra 1752 og fram til i dag. Dette er en av de mest komplette samlingene av brannhistorisk materiell i Norge.

Museets klenodium er en originalbygget engelsk brannbil, en Leyland modell 1925. Til sammen har museet fem brannbiler. Byens brannpumpe fra 1769, innkjøpt fra Hamburg, er også å se i museet sammen med mye annet brannslukningsutstyr.

Museet har blitt drevet av frivillige og har ikke hatt noen direkte tilknytning til offisielle institusjoner som Nordmøre museum eller Kristiansund kommune. Museet er nå organisert som en forening, Kristiansund brann- og industrihistorisk forening. Gjenstandene i museet er samlet uten at disse har blitt registrert eller ajourført, men det regnes å være over 5000 gjenstander i museets samling.

Permanente lokaler er pr i dag en utfordring, nå holder museet i hovedsak til i brannstasjonens underetasje. I tillegg brukes også den gamle brannstasjonen på Nordlandet som lager. Når ny brannstasjon på Goma står ferdig, vil Brann og redning og Feiervesenet flytte ut fra dagens brannstasjon i Øvre Enggate 8. Deler av dagens stasjon kan derfor bli framtidige lokaler for museet. Det gjenstår avklaring av hvilke deler av bygget som kan disponeres til formålet, samt et politisk vedtak. Lokaler må gjøres universelt tilgjengelige.

Andre utfordringer – blant annet kan dette nevnes:

- Organisasjonsform i framtida.
- Eiendelene i brannmuseet er kommunale. Det må inngås en intensjonsavtale om at museet kan disponere disse eiendelene i museumsøyemed.
- Samarbeid med teknisk museum i Oslo er ønskelig med tanke på faglig kvalitetssikring.
- Formidling, kurs og opplæring må spille en viktig rolle i museets framtidige virke.
- Tilgjengelighet og ressurser (åpningstider, bemanning og kompetanse) må utredes.
- Behov for registrering av gjenstander i brannmuseet.

Kristiansund brannvesens gamle Leyland 1925-modell brannbil utenfor brannstasjonen i Christies gate på Kirkelandet i Kristiansund. Ukjent datering. Fra Nordmøre museums fotosamling.

Slukk II

Brannsprøyta «Slukk II» ble bygget i 1939 i stål ved Nylands Mekaniske Verksted. Fartøyet er 60 fot langt med den originale motoren, en Paxman Ricardo type 8 RW bygget av Davey Paxman LTD England. Brannpumpene er fra Escher Wyss Zyrich. Slepekrok montert i 1955.

Allerede året etter, i 1940, ble «Slukk II» satt kraftig på prøve. Bombingen av Kristiansund i fire dager 28. april med påfølgende branner skadet eller totalt ødela 800 av 1300 bygninger i Kristiansund. Da vannverket stoppet var det bare «Slukk II» som hadde skikkelig kapasitet og ble uvurderlig i slukningsarbeidet.

Etter krigen har fartøyet vært en viktig del av brann og redningsberedskapen i Kristiansund og kommunene rundt. Da «Slukk II» gikk ut av tjeneste i 1986 ble det startet et vennelag – «Slukkens Venner» - for å ta vare på fartøyet. Kommunen er fremdeles eier.

Kvalvik fort

Kvalvik Fort ligger på nordøstspissen av Frei i Kristiansund kommune. Fortet er et av de best bevarte kystfortene fra 2. verdenskrig, og beskriver en viktig del av vår historie gjennom bygningsmasse, installasjoner, skilt og periodiske utstillinger.

Kvalvik Fort ble påbegynt våren 1943 og var nesten ferdigstilt da freden kom. Fortet er et hærfort med betegnelsen HKB 3/976 Kvalvik. I starten av byggeperioden var russiske krigsfanger med i arbeidet. De ble holdt i en fangeleir utenfor fortområdet. Hovedskytset var 4 stk 12cm belgiske feltkanoner med en rekkevidde på 14000 m. I tillegg var det stillinger for luftvern og to panservernkanoner for nærforsvar. Fortet var omgitt av minefelt.

I tilknytning til fortet var det også en ubåtbase for 6 Biber dvergubåter. Fortets primære oppgave var å beskytte innseilingen til Sunndalsfjorden og var en del av «Festung Norwegen». Fortets besetning var på 100 mann. Fortet har to store fjellhaller beregnet for ammunisjon og forsyninger. I tilknytning til de fire kanonstillingene syd og nord er det bunkere for ammunisjon og personell. På en høyde er det en ildledningsentral som styrte ildgivning. Fortet hadde en smalsporet jernbane som fraktet forsyninger og ammunisjon mellom stillingene i syd og nord. Fjellanlegg og bunkere er i stor grad i bra stand. Besøk i de ulike bunkerne gir et innblikk i hvordan det var å være utplassert soldat under 2. verdenskrig. Inne i en av fjellhallene er det utstilling av andre effekter fra krigstida.

I 1988 ble foreningen Kvalvik Forts Venner dannet. Fortet var da fullstendig gjengrodd av skog og kratt og siden 1988 har venneforeningen vedlikeholdt og driftet fortet i nært samarbeid med kommunen. Det finnes mye utstyr og krigsmateriell ute i området og flere informasjonstavler. Kvalvik Fort er mye brukt som rekreasjonssted for turfolk, familier og skoleklasser.

Kvalvik Fort Krigsmuseum

Et eget prosjekt under Kvalvik Forts Venner har lansert planer om et krigsmuseum på området. Det har i denne anledning vært avholdt et møte mellom forslagsstillerne, Kristiansund kommune, Møre og Romsdal fylkeskommune og Stiftelsen Nordmøre Museum. Her gjengis møtereferatet, som belyser de forskjellige sidene av denne saken på en god måte:

«Referat: Møte om Kvalvik Fort

Dato: 03. 03.2020, kl. 10.00

Stad: Nordmøre museum, administrasjonsbygget.

Tilstade under møtet:

Arne Ingebrigtsen, rådmann i Kristiansund kommune

Eigunn Stav Sætre, kultursjef i Kristiansund kommune
Tore Myrum, fagkoordinator Kulturenheten i Kristiansund kommune
Geir Stave, direktør ved Nordmøre museum
Odd Williamsen, konservator/forfattar, Nordmøre museum
Petter Jensen, rådgivar – Folkehelse og friluftsliv/Møre og Romsdal fylkeskommune
Anna Eline Eneberg, rådgivar – Museum og kulturarv/ Møre og Romsdal fylkeskommune
Åge Sivertsen, frå idé-/prosjektgruppa
Geir Gerhard Greger, frå idé-/prosjektgruppa
Ketil Strand Andersen, frå idé-/prosjektgruppa
Svein Olsen, frå idé-/prosjektgruppa

Referentar: Petter Jensen og Anna Eline Eneberg.

- Presentasjon av prosjektet «Kvalvik for krigsmuseum»
Ei gruppe frivillige vil sjå på moglegheiter for å skape eit stort museum på Kvalvik Fort, med inspirasjon frå andre museum som har forvalta og formidla andre verdskrig på ein unik måte, til dømes i Normandie og Narvik.

Initiativtakarane har i samarbeid med «Kvalvika Forts venner» eit ønske om å utvide museet ved Kvalvika fort, men er avhengig av støtte frå Nordmøre museum, kommune og fylkeskommune, for å få dette til. Det er spesielt viktig at det vert knytt aktuelle ressurspersonar til prosjektet slik at det vert satt av tid til møter og involvering. Det er ønske om at eit forprosjekt skal utgreiing av økonomi, regulering, driftsgrunnlag med meir. Gruppa ser for seg ei prosjektstilling i 6 mnd.

- Fylkeskommunal museumspolitik v/ Anne Eline Eneberg
For at fylkeskommunen eventuelt skal kunne bidra til prosjektet, er det avgjerande at Nordmøre museum, og kommunen støtter dette økonomisk. Det vil seie, at dersom fylkeskommunen skal kunne vurdere ein eventuell søknad om tilskot, må også kommunen stille med midlar. Alle tilskot til museale prosjekt blir gitt gjennom regionmusea. Ut i frå regionale museumspolitiske føringar i «Regional delplan for museum» råder musea til å vere med å skape merksemd kring tema knytt til «vanskeleg kulturarv». Historie frå andre verdskrig fell derfor inn under ein slik problematikk.
- Friluftsliv og restriksjonar ved Kvalvik fort – Petter Jensen
Området har tinglyst hefte som statleg sikra friluftslivsområde. Staten v/Miljødirektoratet er forvaltningsmynde knytt til større endringar/inngrep i området. Kommunen har ansvar for drift og skjøtsel av fortet. Nye tiltak må gjere det meir attraktivt å drive med friluftsliv i området.

Det er mogleg å søke om statlege midlar til tilrettelegging for friluftsliv, men tiltaka må vere knytt til forvaltningsplanen for området.

- Kommunal museumspolitik og prioriteringar i kulturminneforvaltninga v/Eigunn Stav Sætre
Kommunen er i ferd med å utarbeide ein kommunal kulturminneplan, kor administrasjonen vil legge inn forslag om at Kvalvik fort blir eit av dei prioriterte områda. Kanskje bør ein også sjå på samanhengen og moglegheiter for samarbeid med brannmuseet, som er under utvikling.
- Refleksjonar frå Nordmøre museum v/ Geir Stave
Den nye museumslova som er under utarbeiding, har søkelys på omgrepet museum. For å vere eit museum ut må institusjonen kunne drive både med forskning, formidling og forvaltning. Kvalvik fort vil ikkje kunne kvalifisere til slike krav, og burde derfor sjå på moglegheitene til å bruke omgrepet «senter» i staden. Kanskje bør Kvalvik fort vere eit fredssenter, som formidlar krigen sin bestialitet for å stimulere tanken om fred, demokrati og fridom, og ikkje kring tekniske installasjonar frå krigen? Nordmøre museum har ikkje moglegheit til å bruke midlar på eit slik prosjekt, men vil bidra med fagleg kompetanse og eventuelt kontorlokalar.»

Skolemuseet på Allanengen skole

Dette fantes tidligere en lokal samling av historisk skolefaglig utstyr som er lokalisert til Allanengen skole, drevet av ildsjeler i tilknytning til skoleverket. På grunn av plassmangel for skolen er denne samlingen nå pakket ned og lagret i kjelleren på Innlandet skole, sammen med en del gamle pulter. En del kasser og noe gammelt skoleutstyr er også lagret hos Kulturenheten i kjelleren på det gamle biblioteket. Det bør vurderes om denne samlingen kan ses i sammenheng med nytt kulturhus, brannmuseum eller lignende.

Sundbåten Rapp

Sundbåten «Rapp» ble konstruert av Ole T. Flakke og bygget ved Rena Verft og dokk i Kristiansund i 1958 og byggherre var Kristiansund kommunale Sundbåtvesen. Båten er i dag den siste gjenværende av de klassiske sundbåtene i Kristiansund.

Fartøyet har bare gått i rutetrafikk i Kristiansund havn. Ruten gikk, da som nå, mellom landene i Kristiansund. Den gikk i rute fra 1958 til 2014 sammen med de andre sundbåtene.

Båten er 15m lang og konstruert i stål med aluminium overbygg. Arrangement og innredning er i stor grad slik den alltid har vært. Noen tilpasninger og moderniseringer har det likevel vært gjort, men i hovedsak dreier dette seg om motor, dører og rampe.

Bilde «Rapp» har fra 2016 status som verneverdig fartøy hos Riksantikvaren. Fartøyet eies av Kristiansund kommunale Sundbåtvesen, og en venneforening er opprettet med formål om forvaltning og tilbakeføring til den opprinnelig utførelse fra 1958. En forvaltningsavtale er opprettet mellom eier og forening. Foreningen driver ellers utstrakt samarbeid med både opera og teater om formidling. I tillegg har «Rapp» hovedrollen som «Syver» i barnebøkene og forestillingene om «Syver og Beatrice».

Viken gard

Frei kommune vedtok å kjøpe garden i 1986. Skjøte ble tinglyst 15.10. 1987. Det er utarbeidet og stadfestet reguleringsplan for Viken gard. Området er regulert til museums- og friluftsområde. Viken gards venneforening hadde en driftsavtale med kommunen, men foreningen er nå nedlagt.

Det var ca. 35 mål dyrket jord og ca 100 mål utmark på eiendommen. Utmarka og noe av dyrkajorda er drevet av andre gardar som tilleggsgjord. Det resterende området på 21 dekar er tilgjengelig for allmennheten.

Alt innbo på garden ble etter at kommunen overtok registrert, kartotekført og delvis merket.

På området og muligens allerede fra 1700-tallet, sto det hus på eiendommen og dette var en husmannsplass som nå er delvis innbygd i de nye husene. Augustinius Bastian

With beholdt Indre Vika da han solgte garden i 1880. Det var han som bygde de husa som nå er i Vika. Der drev han også landhandel og sagbruk en tid. Vektlodda og protokollen hans er fremdeles å finne på garden, og stolen hans står i stua. Han hadde orgel i sørstua.

Viken gard, foto: Kristiansund kommune.

Gunnar Eikrem kjøpte garden i 1901 av Augustinius With for kr. 5 500. Selgeren tok unna ei gammel løe og kårhuset han hadde påbygd i vestre enden av huset for resten av sin levetid. Gunnar Eikrem døde i 1938, kona Maren Ingebrigtsdotter døde i 1965. Sønnen Nils fikk skjøte på garden 1942 og døde i 1985.

Garden var et kombinasjonsbruk hvor en i tillegg livnærte seg av «småsjyn». Den åpne motorbåten «Eikja» var en av de første motorbåtene i Frei. Den ble bygd i 1915. Motoren var av merket «Eagle.» Båten står nå i Milnbrygga hos Nordmøre Museum. Naustet på 9 x 5.5 m var av stavverk. Taket var tekket med teglstein produsert på Frei. I naustet stod også en geitbåt. Denne ble knust da deler av taket ramlet ned. Restene av denne, en stav og noen bord, er å finne på Nordmøre Museum. Naustet var helt til nedfalls, og ble revet i 1993.

Mer informasjon finnes i kommunens Temaplan for kulturminner.

Dalen gård

Dalen Gård er vedtaksfredet og eies i dag av Kristiansund kommune og Dalen Gård Venneforening har en driftsavtale med kommunen.

Skotten Walther Miln dyrket på slutten av 1700-tallet opp et mindre jordstykke og satte opp steingjerde omkring, bygde et uthus bestående av låve og fjøs i det som da ble kalt Øvre Fosenvågen (Ytterstad 1927). Han drev altså det første gårdsbruket i Dalen, men han bygget ikke våningshus. Dette hadde han i byen.

Miln tok handelsborgerskap i Kristiansund i 1778 og døde i 1799. Hans enke giftet seg på ny, men solgte uthuset og Milns vånegård i byen til N.H. Knudtzon. Han døpte stedet for Dalen. Samtidig kjøpte Knudtzon et stykke vest for gården (Dalabrekka og vestover). Året etter kjøpte han hele strekningen til Dunkarsundet. I årene 1808-1810 ble det drevet nydyrking og grøfting, og Milns vånegård ble flyttet fra byen og satt opp.

I Våningshuset i Dalen gård finnes noen meget interessante malerier. I andre etasje er storsalens vegger dekket av malerier. Motivene er gammeltestamentariske samt astro-matematiske, med norsk eller engelsk tekst under. Milns hus med maleriene må ha vært arnested for en egenartet religiøs etisk kultur. Kanskje frimureri? Hvem maleren/malerne var er uvisst. Trolig fikk W. Miln bildene malt i 1770-90.

Interiør med veggmalerier på Dalen gård. Foto: Kristiansund kommune.

Da Knudtzon døde i 1846 hadde gården 17 melkekuer, 1 okse og 2 hester. I perioden 1846 til 1855 hadde Dalen gård tre ulike grunneiere og i 1855 kjøpte John P. Glærum fra Surnadal gården for 3200 spesidaler. Familien eide gården helt til kommunen eksproprieterte den i 2004.

Mer informasjon finnes i kommunens Temaplan for kulturminner.

Grip stavkirke

Grip stavkirke er en stavkirke fra andre halvdel av 1400-tallet som ligger på øya Grip i Kristiansund kommune på Nordmøre. Den er en del av Den norske kirke og hører til Ytre Nordmøre prosti i Møre bispedømme, Kristiansund sokn/menighet.

Fortsatt har kirken sin middelalderkjerne i behold, men mange bygningsdeler er fornyet. Skipet og koret har samme bredde, 6,5 meter. I 1621 ble veggene i koret skiftet, og disse ble bemalt. I 1870-årene ble det innsatt nye vindusåpninger, og ytter- og innervegger ble panelt og hvitmalt.

I 1933 ble det foretatt en omfattende restaurering. Kirken ble hevet og satt på nye fundamenter. Ytterveggene ble bordkledd og tjæret, og panelet inne i kirken ble avdekket. Slik kirken fremstår i dag, antar en at den har vært på 1600-tallet. Det ble da også satt inn et middelaldersk alterskap som antagelig er laget i Nederland. Motivet på alterskapet er jomfru Maria flankert av Olav den hellige og St. Margrethe. St. Margrethe regnes som en av de 14 nødhjelperne som ble påkalt ved sykdom.

Grip stavkirke er automatisk fredet.

Knudtzonlunden

Knudtzonlunden, eller Birkelund som er det formelle navnet, ble oppført i 1874 av «klippfiskkonge» og Storkonsul Nicolay Heinrich Knudtzon III (1816 - 1895). To år tidligere hadde han giftet seg med sin andre kone Caroline F. Werring i gamle Frei kirke, som lå i det samme området. Den 12 mål store eiendommen var utskilt av gården Øvre Frei. Adressen er Rastarkalvvegen 33. Det er ikke kjent hvem som var arkitekt og byggmester for feriestedet.

Det antas at Knudtzon valgte Frei som sommersted på grunn av storslått naturskjønnhet, men også på grunn av at handelsmannen, med mange fiskevær på Averøy den tiden, da slapp å ha sin egen fiskeribefolkning tett innpå seg.

Nicolay H. Knudtzon satt i direksjonen for Kristiansunds Sparebank i ca 50 år og initiativtaker da Kristiansunds Spareressitingsbank ble etablert i 1861. Da eiendommen ble lagt ut for salg, var disse historiske båndene mellom mannen og banken en hovedårsak til at SpareBank1 Nordvest valgte å erverve eiendommen. For å hedre Storkonsulen ble eiendommen omdøpt til Knudtzonlunden og nybygget med konferansesal ble døpt Knudtzonsalen.

Knudtzonlunden er det siste fingeravtrykket etter storhetstiden i forretningshuset Knudtzon, et av Norges rikeste på 1800-tallet.

Eiendommen fremstår i dag som mer enn et historisk monument. Det har ikke vært SpareBank1 Nordvest sin mening at dette kun skulle bli et museum, men legge til rette for at eiendommen skulle fylle en funksjon også for det 21. århundre som en møteplass for næringsliv, kultur og samfunnet generelt, samt gi rom for bankens egne arrangement.

Mer informasjon finnes i kommunens Temaplan for kulturminner.

RS 16 Christiansund

RS 16 Christiansund er ei redningsskøyte med en spennende historie. Skøyta ble bygd for Redningsselskapet i Porsgrunn av Thor Jensen og overlevert i 1901. Ferdigstillingen av

redningsskøyta ble muliggjort blant annet ved pengegaver fra Kristiansund. RS 16 Christiansund har reddet 50 personer og assistert 1378 fartøy frem til 1920. Hun var eid av Norges Sjøkartverk frem til 1947 da hun ble solgt til utenlandske eiere. I 1971 kom hun til Gøteborg hvor hun ble ombygget og døpt «Katja». I 1992 kjøpte Leif Svensson skøyta og ga henne sitt gamle navn. Han førte henne tilbake nær sin opprinnelige stand. Vinteren 2001 ble hun kjøpt av Stiftelsen Norsk Kystkultursenter som seilte henne tilbake til Kristiansund.

Immateriell kulturarv

Immateriell kulturarv er levende tradisjoner og tradisjonell kunnskap som blir overført mellom folk. Kunnskapen blir praktisert i dag og ført videre gjennom kreative uttryksmåter, som håndverk, musikk, dans, mattradisjoner, ritualer og muntlige fortellinger.

Nasjonalt har Kulturrådet ansvar for å implementere UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven og er Kulturdepartementets fagorgan på dette feltet. Formålet med konvensjonen er å øke respekt for og kunnskap om immateriell kulturarv. Den immaterielle kulturarven til urfolk og nasjonale minoriteter i Norge er et prioritert område for Kulturrådets arbeid.

Museumsforbundet har en egen seksjon for immateriell kulturarv. Seksjonen har som formål å være et forum for å dele erfaringer, møte felles utfordringer og skape grunnlag for samarbeid som kan styrke arbeidet med den immaterielle kulturen og den immaterielle kulturarven i museumssektoren.

Regionalt er det formulert slik i Regional delplan for museum 2017-2026: «Egenskapar ved den ikkje-materielle kulturarven krev at musea må forholde seg både til kunnskap i og kunnskap om immateriell kulturarv. Prosjekt og tiltak som sikrar dette, vil vere viktig å prioritere». Det vises videre til Folkemusikkarkivet i Møre og Romsdal som er en viktig aktør for dokumentasjon og formidling av folkemusikkarven.

Lokalt i Kristiansund kan det være flere sider av den immaterielle kulturarven som er viktig å løfte fram. Dette kan være alt fra håndverksteknikker inenn sjøfart og fartøyvern til tradisjoner innenfor musikk og scenekunst. Som eksempler hører sangskatten, barneleker (lek, rim og regler), dans, historier/folkeminne og matkultur med i dette bildet.

Her kan prosjektet «Ta den ring» trekkes fram som et godt eksempel på viktig lokalt arbeid som er gjort på dette området (fra Nordmøre museums årbok 2010):

«Ta den ring

Våren 2008 fekk Nordmøre museum og Rensvik skole midlar frå "Den kulturelle skulesekken" til prosjektet "Ta den ring". Vi skulle dokumentere og formidle vidare gamle songar og gateleiker frå Kristiansund frå første halvdel av 1900-talet. Dette har vore eit stort og omfattande arbeid som har vore utført i perioden 2008-2010. Vi er særst stolte av å presentere det ferdige produktet "Ta den ring" som består av 4 ulike delar som utgjer ei samla pakke:

- *DVD som viser heilt konkret korleis dei gamle lekane blei gjennomførte. Skodespelarane er elevar frå Rensvik skole. Også medlemmer frå Lekegruppa deltek.*

- CD 1 med innspeling av gamle songar og songleikar. Her har også Lekegruppa og elevlar frå Rensvik skole vore med.
- CD 2 med nokre utvalde songar frå CD 1 som Rune Tylden har gjenskaft til moderne form. Elevlar ved Rensvik skole står for songstemmene.
- Hefte med notar, tekstar, rim og reglar, ellingar, reglar for leikar og historisk bakgrunn for leiken. Denne er laga a la "Kor arti" med notar på ei side og tekst på den andre. Her er spiralisert rygg, slik at den er lett å kopiere å bruke t.d. i skulen. Også sjukeheimar har kjøpt produktet som er eit flott tilbakeblikk til då dei eldre var unge.

Det er lærarar ved Rensvik skole som har tatt opp lyd til cd og filma aktiviteten. Det vart arrangert frisleppkonsert, og 3. og 4. mai deltok Leke-gruppa ved Nordmøre museum på aktivitetsdagar ved Rensvik skole for å formidle fleire leikar. Produktet inneheld stoff frå Kristiansund og Nord-møre, men det er like aktuelt for heile Noreg.»

Foto: Kristiansund kommune.

De frivillige historielagene spiller også en viktig rolle i dette arbeidet.

- Freiøya Historielag utgir hvert år en årbok som inneholder bilder og historier fra nær og fjern historie på Freiøya. Laget har en egen dyktig og produktiv årbokkomité som er interessert i tips om gamle historier. Historielaget inviterer også medlemmer og andre på en årlig «historisk busstur» til historiske steder og kulturminner på Nordmøre og i Romsdal.
- Nordmøre Historielag har til formål å arbeide med innsamling og formidling av lokalhistorie fra Nordmøre. Ved starten i 1920 var formålet å «samarbeide med museums-sektoren om kultur(minne)vern; både materielt og immaterielt. Folkelivet skal granskes vitenskapelig. Og alt som kan tenkes å få historisk verdi, skal skrives ned.»
Laget bidrar til å ta vare på kunnskapen om vår felles historie gjennom lagets årbok, sin hjemmeside, eget arkiv, bøker, kildekrifter, foredrag, diskusjoner og tilskudd til ulike prosjekter gjennom et eget minnefond.

Frivilligheten

«Frivillig engasjement er sjølve føresetnaden for fylket sitt kulturliv. Frivillige lag og organisasjonar gjev tilbod gjennom tilrettelagt aktivitet, kor glede, meistring, inkludering, rekreasjon og gode opplevingar er kjerneverdier. Frivillig sektor vil framleis vere ein av dei mest sentrale aktørar for vidare regional utvikling.» (Fylkesplan 2017-2020 Møre og Romsdal, s. 13.)

Kvalvik forts venner

Venneforening for tidligere tysk kystfort, jobber med restaurering og tilrettelegging.

Dalen gård venneforening

Foreningen skal bidra til å ta vare på og renovere bygninger og tilhørende anlegg på Dalen Gård etter antikvariske retningslinjer og pålegg, samt arbeide for at gården blir en møteplass der frivillige, lag og foreninger i Kristiansund kan møtes til ulike aktiviteter.

Viken gards venner

Foreningen er nå lagt ned. Den hadde som mål å ta vare på og sette i stand Viken Gard til det opprinnelige. Kulturenheten er i dialog med Freiøya historielag om mulig overtakelse av disse oppgavene.

Slukkens Venner

Dette er en frivillig forening som har som formål å bevare brannsprøyta "Slukk II" i original stand.

Nordmøre historielag

Arbeider for å fremme det lokalhistoriske arbeidet på Nordmøre.

Freiøya historielag

Jobber med årbok, medlemsarrangementer, bildeinnsamling og med å ta vare på kulturminner.

Foreningen Sundbåten Rapp

Foreningen har som mål å vedlikeholde og drifte Sundbåten Rapp gjennom frivillig arbeid.

Nordmøre museums venner - Kristiansund

Nordmøre museums venner (NMV) har som formål å støtte og stimulere arbeidet med museumsanleggene i Kristiansund som tilhører det konsoliderte Nordmøre museum (Museet). Foreningen skal videre være et diskusjons- og foredragsforum for museumsarbeid og kulturvern, og arbeidet skal støtte opp under regionmuseets formål. NMV skal ikke bygge opp egne samlinger, og eventuelle gaver til Museet skal formidles skriftlig. Dette blir ei forening for lokalhistorie, til hjelp og støtte for Nordmøre museum. Noen vil jobbe praktisk med dugnader og arrangementer, andre vil jobbe politisk for nybygg og økt ressurstilgang. Gjenstandsregistrering og teksting av eldre foto er også aktuelle arbeidsoppgaver.

Mellemværftet fartøyvernforening

Foreningen er åpen for alle som har lyst til å være medlem. Du trenger ikke båt for å være medlem. Som medlem får du ta del i fellesskapet i foreningen, delta i månedlige medlemsmøter, lære om Mellemværftet, om eldre fartøyer, motorer og arbeidsteknikker. Det er muligheter for etablering av grupper for spesialinteresser under foreningsparaplyen, innenfor rammen av formålsparagrafen.

Norsk Skipsfartshistorisk Selskap Nordmøre

Foreningens formål er å stimulere interessen for skip, skipsfart og sjøfartsmiljø, herunder også å fremme interesse og forståelse for norsk sjøfarts betydning i fortid og nåtid og i tilknytning til

Nordmøre i sin særdeleshed. Foreningen ønsker å støtte Nordmøre Museum i skipsfartshistorisk relatert arbeide.

Venneforeningen RS Christiansund

Foreningen har som formål å sørge for drift og vedlikehold av redningsskøyta RS 16 Christiansund.

Kristiansund brann- og industrihistorisk forening

Frivillig forening som har som formål å drive med bevaring og vedlikehold av brannhistorisk samling og ivaretagelse av teknisk utstyr fra andre industribedrifter i Kristiansund og omegn. Drifter Brannmuseet.

Historiske Militære Kjøretøyers Forening avdeling Møre og Romsdal

HMK er en sivil, upolitisk forening hvis formål er å bevare enhver type kjøretøy av militærhistorisk betydning, deler til disse, dokumentasjon og annet materiell med naturlig tilknytning til kjøretøyene og deres bruk. (Er lokalisert på Frei).

Næringshistorie Nordmøre

Foreningen skal dokumentere deler av næringshistorien på Nordmøre som inkluderer den maritime historien som tidligere ble dekket av Stiftelsen Maritim Historie. Likeså er visjon og langsiktig mål uendret; nemlig å etablere og drive et dokumentasjonssenter for næringshistorie på Nordmøre.

DEL 4 – Fremtidens museumslandskap

Utfordringer

Samfunnsoppdraget – lokal kulturarv og identitet

Historien har påvirket oss og fortsetter å påvirke oss. Historien slik vi kjenner den, er også det som binder en kommunes befolkning nærmere hverandre, det som gjør innbyggerne til et vi. Kunnskapen om, og forståelsen av en felles fortid som man kjenner til, og i noen tilfeller kan oppsøke sporene av, har en identitetsskapende funksjon som ikke skal undervurderes. Klippfisk, sjøfart og industri er eksempler på en del av vår historie og arv som må tas vare på.

Formidlingsordning for grunnskolen - Den kulturelle skolesekken

For elever i grunnskolen er det ofte gjennom Den Kulturelle Skolesekken (DKS) slik kunnskap og tilknytning blir skapt. I samarbeid med Nordmøre museum og DSK har det gjennom årene vært formidlet pedagogiske opplegg som f. eks bronsealderkoffert, steinalderkoffert, og «Båten og mennesket». Gjennom «Den lokale skolesekken» ble det arrangert jernalderdag og vikingdag. I «Den naturlige skolesekken» var det fokus på sammenhengen mellom natur og menneskelig aktivitet og biologiske og kulturelle endringer over tid.

På formidlingsområdet har Stiftelsen Nordmøre Museum et særlig ansvar gjennom sin rolle som regionmuseum med statlig og regional støtte.

De lokale samlingene vil derimot ha større utfordringer med å drive et tilsvarende formidlingsarbeid grunnet manglende ressurser og kompetanse. Det samme gjelder nødvendigvis på områdene forvaltning, forskning og fornying. Det er likevel viktig for lokalsamfunnet at disse også kan være aktive og synlige aktører.

Samfunnsendring

Samfunnet endres raskt, og endringene preger hverdagslivet til folk. Ideologier, kulturuttrykk, sosiale og økonomiske forhold påvirkes av globale strømninger. Endringer i befolkningen er en del av dette bildet, og selv om spådommer om framtida er usikre kan vi se noen utviklingstrekk som vil prege samfunnet i årene framover.

Statistisk sentralbyrås analyser viser at befolkningsutviklingen i Norge fram mot 2060 vil være preget av en større andel borgere med innvandrerbakgrunn (personer født i utlandet og deres norskfødte barn regnes med her). I 2020 utgjorde innvandrere og deres barn 15 prosent av befolkningen, i 2060 forventes dette å være ca. 25 prosent. For Kristiansund er dette tallet 13 prosent pr. 2020. Det antas at en stor del av denne økningen vil være folk fra østeuropeiske land. Disse utgjør allerede i dag hovedandelen av befolkningen med innvandrerbakgrunn i Kristiansund med sine 1283 personer.

En av konsekvensene av et kulturelt mangfoldig samfunn, er at enkelte grupper strever med å finne en naturlig tilhørighet til det norske samfunnet. Dette kan igjen skape motstand i enkelte grupper av etnisk norske. Museene er dannelses- og læringsinstitusjoner som kan være viktige aktører i å skape kulturell forståelse og aksept for forskjeller, og samtidig bygge opp omkring et demokrati hvor alle deltar. De lokale museene kan ha særlige forutsetninger for å integrere innvandrere.

En annen demografisk tendens, er at vi får en stadig økning av antallet eldre. Disse har bedre økonomi, mer utdanning og er friskere enn tidligere generasjoners eldre. Undersøkelser viser at denne gruppen er blant de største brukerne av kulturtilbud som museer. Samtidig skjer det endringer som fører til at samfunnet blir stadig mer urbanisert. Teknologien utvikles radikalt og raskt. Dette gjør at bruken av kulturtilbud er annerledes enn før. Forventninger og krav til opplevelse, innhold og tilgang til kulturtilbud preges mer av den digitale mediehverdagen enn det fortidens museumsplanlegging har tatt høyde for.

Museumsutvikling i internasjonalt perspektiv

Internasjonale trekk i museumsutviklingen vil også påvirke hvordan museene i vår region utvikler seg, både gjennom myndighetenes styring og gjennom museenes egne internasjonale nettverk. Norge er et lite land og de ulike museumsprofesjonene blir mer og mer spesialisert. Museene må også derfor ut i verden for læring og utvikling.

Konsekvenser for museumsstrategier i Kristiansund

De samfunnsmessige endringene vil ha betydning for museene på mange måter: de berører hvilke tema og historier som skal dokumenteres/bevares, de berører hvem det skal formidles til, hva som skal formidles, og hva som er målet med samlingene og formidlingen. Det berører også hvilke metoder som tas i bruk i formidlingen, etter hvert som den teknologiske utviklingen og spredning av denne endrer bruksmønstre og forventninger i kulturfeltet.

Norske myndigheter stiller krav om at museene skal være kritiske aktører i norsk samfunnsdebatt og samfunnsutvikling. (St.meld. nr. 48 (2002-2003) «Mer åpenhet, mer demokrati, mer humanitet» - disse tre begrepene har etter terrorangrepene 22.juli, 2011 kommet til å stå som ideelle mål for et samlet norsk samfunn. Også museene kan bidra til at disse ordene blir virkeliggjort, gjennom formidlings- og innsamlingspolitikk som bygger opp om fellesskap og inkludering, heller enn å videreføre et tradisjonsbasert etnisk norsk identitetsfokus. Museene skal bidra til å styrke et åpent og inkluderende demokrati gjennom sin rolle som dannelses- og læringsinstitusjoner.

Det norske samfunnet er et flerkulturelt samfunn med stor spennvidde i sosial og etnisk tilhørighet. Som følge av dette blir det en viktig oppgave å bidra med kunnskapsbaserte perspektiv til forståelsen av samfunnets historiske utvikling og sammenhengene mellom fortid, nåtid og fremtid. Dette

innebærer at museer og arkivinstitusjoner skal dokumentere samfunnet på en mest mulig allsidig og bred måte, og at de skal være tilgjengelige for alle samfunnets medlemmer. Museene må ha en inkluderende praksis, hvor også innsamling, dokumentasjon og bevaring kobles til rollen som samfunnsinstitusjon.

Kulturminner som opplevelser og reisemål

En undersøkelse Norstat har utført for Riksantikvaren viser at kulturminner er vel så viktig som naturopplevelser i Norgesferien.

På oppdrag for Riksantikvaren gjorde Norstat en undersøkelse om sommerferien 2020. Et av funnene er at de som besøkte kulturminner også melder om høyest tilfredshet med ferien sin. Undersøkelsen ble gjennomført høsten 2020. Tusen respondenter fikk spørsmål om alt fra naturopplevelser til hotell- og restaurantopplevelser, kulturliv og om de hadde besøkt kulturminner. Med kulturminner menes for eksempel historiske steder, attraksjoner eller bygninger.

I undersøkelsen sier 73 prosent av de spurte at de er godt fornøyde med Norge som sitt nærmeste ferieland. Hele 57 prosent av dem som har besøkt kulturminner, sier at de er svært fornøyde med ferien sin. Til sammenligning sier 46 prosent av dem som prioriterte naturopplevelser, at de er svært fornøyde.

Blant ferieopplevelsene vi likte best i 2020 er natur, matopplevelser og kulturminner. Hjemmeferie skårer også svært høyt. Men myten om at det er kvinner som trekker med seg uvillige menn til kulturminneopplevelser, stemmer ifølge undersøkelsen dårlig. *Kulturminneopplevelser er eneste kategori med kjønnsforskjell, og det er menn som liker dette best.*

Et annet funn i undersøkelsen er at 27 prosent av de yngste respondentene melder om økt interesse for kulturminner i 2020. Kulturminner blir også viktigere når vi planlegger sommerferien i 2021. Dette gjelder særlig for aldersgruppene mellom 18 og 29 år og de som er over 60 år.

Strategier

Samfunnsendringer, befolkningsutviklingen og det inkluderende museet

Endringene i samfunnet skjer raskt. Ideologier, kulturuttrykk, og sosiale og økonomiske forhold påvirkes av globale strømninger. Museenes virksomhet vil bli påvirket av flere utviklingstrekk:

- Befolkningsutviklingen i Norge fram mot 2060 vil være preget av en større andel borgere med innvandrerbakgrunn.
- Antallet eldre med bedre økonomi, mer utdanning og som er friskere enn tidligere generasjoners eldre, øker.
- Sterk sentralisering og urbanisering.
- Rask teknologisk utvikling.
- Utdanningsnivået i befolkninga øker.

Museene skal reflektere den befolkningsmessige sammensetningen i samfunnet, både i innsamling og formidling. For å gjøre museene mer inkluderende og mangfoldige, må nye målgrupper prioriteres. Museene kan også være viktige aktører for å skape kulturell forståelse og aksept for forskjeller, og samtidig bygge opp omkring en demokratisk utvikling.

Strategier:

- Barn, unge og eldre skal fortsatt være en viktig målgruppe for museene, men folk med innvandrerbakgrunn og andre som sjelden besøker museene, skal gis en klar prioritet i de nærmeste årene.
- Kulturelt mangfold skal være en naturlig og synlig del av strategier, programarbeid, personalpolitikk i Kristiansund kommune.
- Krav om universell utforming skal være oppfylt ved alle nybygg og rehabilitering av eldre driftsbygninger. Det skal arbeides for å finne fleksible løsninger for økt tilgjengelighet til antikvariske bygninger for ulike grupper med funksjonshemming.

Klima og miljø

Klima, miljø og ressurstilgang er blant de største utfordringene verden står overfor. Global knapphet på, og skjevfordeling av ressursene, kan gi endring i forbruksmønsteret lokalt. Gjenbruk, miljøvennlige produkter og produksjon, og bruk av fornybare energikilder har allerede stor innflytelse på byggteknologi. Bystyret har tatt dette globale ansvaret på alvor og viderefører klimamålene som er vedtatt.

Museenes samfunnsrolle og den langsiktighet museene arbeider med, gjør spørsmålet aktuelt også for denne sektoren. De skal være aktive deltakere i samfunnsdebatten, og kulturarven skal gjøres relevant i denne debatten. I miljø- og klimaspørsmål krever global påvirkning aktive lokale valg. Museene må utnytte sin mulighet til å påvirke valg av lokale og regionale tiltak, og utforme en plan for dette. Med andre ord kan museenes samlinger og formidling være en ressurs i miljøarbeidet.

Videre er museene forvaltere av en stor eiendomsmasse og har et omfattende transportbehov. Bygninger og gjenstander kan også være truet av økt luftfuktighet på grunn av klimaendringene. I tillegg kan museale bygninger bli truet av økning av havnivået.

Strategier:

- Gjennom egne klima- og miljøtiltak har museene mulighet til å framstå som gode eksempler. Nye museumsbygg skal være gode referansebygg.
- Ved utvikling av planer for forvaltning av museenes samlinger skal det tas hensyn til om klimaendringene krever nye konserveringstiltak.

Digital utvikling – nye medier

Teknologien gir ny brukeratferd og nye muligheter for formidling. Det 21. århundrets generasjoner vil i økende grad være brukere av digitale medier. Forventninger og krav til opplevelse, innhold og tilgang til kulturtilbud preges av den digitale mediehverdagen. Behovet for kvalitetsbasert digital kulturformidling har også blitt aktualisert gjennom pandemien vi opplever / har opplevd.

Møre og Romsdal fylkeskommune har viet dette området relativt lite oppmerksomhet i inneværende planperiode (2017-2026):

«Digital formidling

Historia, samtalen og forteljaren er viktig i musea si formidling. Eit viktig supplement i denne sammenhengen, er den digitale formidlinga.

Alle musea har i ein viss grad tatt i bruk sosiale media, som Facebook og Instagram. Musea har tatt i bruk Digitaltmuseum.no, ei digital plattform for tilgjengeliggjering av musea sine samlingar.

Digitale verktøy til formidling er eit område som er i stadig utvikling, og musea må vere med i utviklinga. Den teknologiske utviklinga gir både utfordringar og moglegheiter, og ein må jobbe både for å dra publikum vekk frå skjermen, men også for å bruke skjermen som kontaktflate mot publikum. Digitale plattformer for formidling kan fylle ut, og nokre gonger erstatte, permanente og temporære utstillingar. Slike tenester vil også kunne fange opp dei som normalt sett ikkje besøker musea.»

Til sammenligning har Vest-Agder-museet (i samarbeid med flere) utviklet et digitalt strategidokument på 29 sider, innledningsvis beskrevet slik:

«En digital strategi er en klar plan for å ta i bruk digitale kanaler forankret i virksomhetens mål. Dette er det beste utgangspunktet for å lykkes med en digital satsning.

Målet med denne strategien er å:

- Å benytte seg av digital formidling og kommunikasjon
- Å få gjestene til å besøke de ulike besøksmålene
- Å få gjestene til å komme tilbake til besøksmålene
- Å ivareta museets samfunnsansvar
- Å synliggjøre museets indre liv og faglige kompetanse

Strategien er delt inn i to deler hvor den første tar sikte på å profilere museet som besøksmål, mens den andre tar for seg museets samfunnsansvar og faglige kommunikasjon i de kanalene det er forventet at vi skal være på. Museets faglige kjerneområder, forskning, forvaltning og formidling, må sees i sammenheng også når det gjelder digital kommunikasjon.»

Kristiansund kommune har forventninger om at museene utarbeider/videreutvikler digitale strategier på disse områdene:

- Museet som besøksmål: Strategier for sosiale medier.
- Museets faglige kommunikasjon: Strategier for publisering på Digitalt Museum / Industrimuseum.no.

Et eksempel er på digital formidling kan være denne artikkelen [«Digitalt besøk på Bygdøy»](#) hos [visitoslo.com](#). Her kan man blant annet se [Osebergskipet som 3D modell](#), der seeren kan «gå rundt skipet» digitalt.

Et annet eksempel er [kulturpunkt.org](#). KulturPunkt lar deg oppdage og fordype deg i steder i det kulturelle landskapet rundt deg. Innholdet i KulturPunkt er utarbeidet og tilrettelagt av en rekke norske og svenske museer.

Kilder

- [Regional delplan for Museum 2017-2026, Møre og Romsdal fylkeskommune](#)
- [Kristiansunds kommuneplan - samfunnsdel](#)
- [Temaplan for kulturminner, Kristiansund kommune 2021](#)
- [Regjeringens nettsider](#)
- [Statistikkbanken, Statistisk sentralbyrå](#)
- [Museumsforbundets nettsider](#)
- [Riksantikvarens nettsider](#)
- [Museumspolitik for et landskap i endring, Sør-Trøndelag fylke 2015-2018](#)
- [Museumsmelding, Porsgrunn kommune 2018](#)
- [Digital strategi for Vest-Agder-museet](#)
- [Konsolidering av museer - råd og vink \(ABM-utvikling, Norsk kulturråd\)](#)
- [Organisering av museene \(evaluering – Norsk kulturråd\)](#)
- [Undersøkelse om økonomisk konsolidering i musea \(Møre og Romsdal fylkeskommune 2021\)](#)

